

Социалистическ Халымг таньгъч

УТНАСНА ДОРДЖ

Халымг таньгъчин куцагч комитетин ахлач

куцаньгъустя болвдн. Халымгин эдл-аху болн эрдм-герл делгрүүлгъни хаалгъдн Коммунистическ партъ, Советск правительств болн советск улс кеварн халымг улст икар донъ-ножд болцхав, ода чигн тусан кургдж бааня, теднй нилчар теегин збор олзтагъяр эдлгдв. Таньгъчд 32 совхоз-муд кбдлнй, селаня эдл-ахун кучтй корньг болна. Эврй эдл-уш гаргългъна кесг промышленн предприятъс кбдлнй. Хойр сай улг гектар газрт наласн агъуд малин идг-усна баар ясдж эдлнй. Эн элвг шимтй бааряр увлин цагт Ставропольск болн Ростовск областьсин колхозмуд кесг зун миньгън торгън нооста хбддн бас ирдж харулнй.

Советин улс дахдж Халымг таньгъчин куч-кблсч олн советин кучтй Торскндн ханмдж оргдж. Октябрин дбчдгч жилин бониг ончта диилврар укд-дж бааня.

КПСС-н XX-ч хургин тууджлгч заавр делгрулд, Халымг таньгъчин эдл-ахун уулдчир эн джилд хбднй тоог 578 миньгъ немдж бсгв, бол малар болхла 39 миньгън толгъа, гахагъар—11 миньгън толгъа бсв. Хббчирин бригадсэн ббнд элдй сн белг белдв. Теднйс 450-гар хббчир ноос киргългънй, тбл барлгънй социалистическ даалгъван давулдж куцав. Социалистическ Куч-кблснй Геройнр Яков Попенко, Тихон Шепин, Николай Реус—хб бсгачир таньгъчдан тоомсрта улс болна. Оцклдур курл гишнь хббчир Б. Очировин, Б. Эрдниевин, Д. Санджиевин, Д. Карзуевин, Д. Шукургалевин тускар заньг гарга уга билй, ода болхла тедн торгън нооста хб бсггънй тоомсрта улс болцхав. Одр ирвас бин нуурт йовгч улсин зерглйн бсд йовна. Эн джилд эднй кень болвч 100 хбднйс 115—125 хургъд барв.

Хбднй то бсггънларн зергддж кесг олн колхозмудар болн совхозмудар туунй шим-шуус гаргългънй икар ббдлв. 1957 джилд госуларствд 462 миньгън пуд торгън ноос орулдж бгдв—зурагъас 61 миньгън пуд улгъгъяр куцагдв. Хб бсггачирин, ноос гаргългъ икдулхн тблй ноодлгънд йилгъан сн болснй ним совхозмуд: „Черномельский“, „Сарпа“, совхоз № 4, „Лиманный“ болн ним колхозмуд: Ленинй пертй, Сталинй пертй (Элст), „Гигант“ (Сарпа), Хрущевин пертй (Яшалта). Дбвдгч совхозин хббчир М. Эрдниев А.

Прокопенко хойр хбн болгънас 8,3 килограмм ноос киргъгъдж авцхав. Яшалтинск районна Хрущевин пертй колхозин хббчир Урмуд Недобуга, Руденко болн Мозговенко ноос гаргългъна зуран даалгъван давулдж куцагъав. Нилнин джилд дуньдулхлй, хб бсггънй ору 40 сай арслньгс улгъгъяр немдж бсв.

Хб бсггънй кбдлчир куцайсн диилврмудан батлдж авхар зуткад, мал увзлулхд нидикисн дееряр белдхав. Турун нуурт йовх эдл-ахус хбд увлар хургълулдг дамшлт снйнар кегдлжнй, эн йовдл, зургъалгч тавн жилин зуран чилгчар хбддин тоог 3 сай толгъа кургх социалистическ даалгъвр куцагълг шулулхд тусан узулхнй.

Мах гаргългъин йилгъан кевар ббдлулхд таньгъчин эдл-ахун уулдчирин цугъаран, специалистирин цугъаран, партин болн советск организацин кучн-чилд бгдв. Эн тор куцагхд турунд диилврнй кегдв. Эн джилдин арвн сарин эргид колхозмуд бол совхозмудар 1 сай 360 миньгън пуд махн гаргългъ, оньданар авад келхлй, зурагъас 79 миньгън пуд улгъгъяр болн нидикисн 230 миньгън пуд немртйгъяр куцагдв. Кесг олн малчир малмуд таргълулгъна даалгъван ббдн снйнар куцав. Улгърлхд, укрчир Бади Эрдниев, Иван Терешенко, Василий Алейников—Целинн района „Троицкий“ совхозас, дакад Петр Колодяжный—Приозернн района „Сухотинский“ совхозас, мал таргълулгъин бдртн толгъа болгън 1000 грам-мас улгъгъяр немсн куцавр келхав.

Гахан мах гаргългън бас бсдж йовна. Западн, Яшалтинск райондин колхозмуд болн совхозмуд госуларствд гахан мах орулдж бггъан кесг холвдж икдулв. Нег улг 112-ч совхозин гаха бсгачир йилгъан сн куцааньгъустя болв.

Мана Халымг таньгъчд ус бгдг бол малмуд бсгх йлк-нег аргъ-уули бааня. Манцин, Шорвин кевар баах колхозмуд болн совхозмуд устй укромуд бсггъяр кесг джилдн уулддж бааня. Эн джил ургъд тату, хагсу болсн бийдн устй мел бсгачир энъкр Торскндн ус орулдж бггънй зурагъан кевтн куцав. Октябрт не-рйдсн дбрданд Западн района колхозмуд болн совхозмуд диилвртй болцхав, тедн госуларствд орулдж бгх зурагъан 15 миньгън улу центнер ус

немртйгъяр куцав. Дундиняр авад тоолхла, эдн укр болгънас 1645 килограмм ус саадж авцхав. Саальчир дотран йилгъан пертй Яцкая Раиса Ковалева Мария хойр укр болгънас 2700 килограмм ус саадж авцхав.

Онц эдл-ахусар шову бсггън бас урмдта снйнар кегдлжнй. Западн, Яшалтинск болн Сарпинск райондин колхозмудар, совхозмудар шову бсггънй ик-ик ферис гаргългъдв. Шову бсггънй уулдчир бндгн, такан мах гаргългъин икдулв. Джилин эклидас авн 5 сай 570 миньгън бндг цуглулдж авцхав. Эн халхин турун нуурт йовх уулдчир ик куцааньгъустя болв, улгурн, Сарпинск районна „Гигант“ колхозин шовуч Харченко.

Мана Таньгъчд промышленн болн хот-холин комбинатс, тосна заводмуд, промыслов артельмуд, загъсна комбинат бааня. Тер предприятсын кбдлмшчир алдр бониг агъу кучтй диилврмудар укна.

Олн-амтнй ончта сн бдрт нердлдж совхозмуд, МТС, колхозмуд болн предприятсар кесг олн гермуд бардж дуусгдхми, баарн бгдхми. Арвн миньгън кбдлмшчирин, уулдчирлчирин болн колхозникудин брк-булмуд эн бдрлй шин пйрт ордж байр келхн. Западн болн Сарпинск райондин селадар шифрар бурксн сарул сн гермудтй, снйхн ут уульннта ясрад баарн болцхасн бааня. Келкт, 1-ч Улдчин, райондин центрмуд Сухат, Яшкл, Целинн, Приютн, Бурунн шинрад саахрси дуньганя. Таньгъчин центрт баах куч-кблсчир кесг миньгън квадратн метрин баар авцхав.

Тер хамгла зергддж таньгъчар эрдм-герлин, бичкд баах, гем эмнх баарнй болн школин дала ик тосхлт кегддж йовна.

Элст балгъсна бичкд сн белг авцхав. Ленинй пертй уульниц дундин школин шин, хойр давх гер баргдв. Культурин болн клубин 20 гермуд баргддж бааня. Ганцхн Сарпинск районд культурн-бытовой тосхлтд 8 сай арслнь эдлвр гаргългдв.

Халымг таньгъчд эн куцайсн хамг цугъар таньгъчин эдл-аху болн эрдм-герл делгрүүлгънй агъу кучтй зура куцулгънй зуг эклцнй болджана. 1958 джилд баах гермуд тосхлгън улм икдлж бааня, туунд 40 сай арслнь гаргългъдж бгдхми. Арвн дбрвин шин школ, кесг олн интернатс болн багширин пйтрин гермуд тосхлгън. Тер тбрт 20 сай арслнь мбньг госуларствд бгчнй. Эрул-менд харлгъна тосхлтд эдлвр кел элдй ик мбньгн бгдлжнй.

Эн джилд эклгдсн культурн-просветительн учрежденъс тосхлгън 1958 джилд улм бргнйар делгрулгдхми. Фильмобазин болн таньгъчин книгобазин гермуд магазингъяр тосхлгдхми, культурар кбдлг улст 12 пйртй гер баргдхми, Элст балгъснд болн Целиннд культурин Гермуд тосхлгдхми.

Халымг теетар ус элвджй-хнин тускар агъу ик кбдлмш кегдхми. 1958 джилд утдан 103 километр Оля-Каспийск канал тосхлгън дуусгдхми. Эн тбр 83 миньгън гектар малин идг газр усар тетгхми, 2100 гектар тарй-тегснй газрт ус бгхми. Сарпинск ус гуулгългънй канал тосхлгън эклгдхми, энунд 10 сай арслнь бгдхми.

Таньгъчин совхозмуд болн МТС кучтй техникар агсдана. Тедн кесг олн трактор, комбайн, нань чигн машинд бгднй. Ода манд баах ремонтн мастерскойс ик ремонтн завод хуврхнй.

Олн-амтнй ончта сн бдрин байрла халымг улс Коммунистическ партъд болн Советск правительствд халу зуркнй-сн ханлан бргднй. Эднй элдй ик килмджиг харулдж, коммунизм тосхлгъна ноолданд кучтй шин диилврмуд кел батта уганя бгчнй.